

Platformy pro elektronický self-publishing: charakteristiky a srovnání

Zavedených a často používaných platforem pro self-publishing dnes existuje poměrně velké množství. Všechny poskytují jednu základní funkci: umožňují autorovi vydat a šířit knihu bez pomoci nakladatele. V mnoha ohledech se však od sebe odlišují a pro různé autory nejsou stejně vhodné. Tento článek dává popis nejpoužívanějších platforem a porovnává jejich vlastnosti.

Publikační platformy či systémy jsou online aplikace sloužící pro tvorbu e-knih. Autor si v příslušné službě vytvoří profil, nahraje výchozí soubor (typicky doc, html či epub) a publikační platforma z něj vytvoří e-knihu. V současnosti se jedná o nejčastější způsob elektronického self-publishingu. Zveřejnění e-knihy přes platformu je většinou bezplatné a součástí vydání je zpřístupnění díla v online knihkupectví. To si bere určitá procenta z ceny prodané literatury, což přispívá k financování celého procesu. Autorovi většinou zůstávají plná práva k dílu (při vydávání s pomocí nakladatelů to rozhodně není pravidlem). Je poměrně běžné, že autor nabídne svoje knihy zdarma nebo za velmi malou částku. Autorovým prvotním cílem většinou není finanční zisk, ale spíše samotné zveřejnění a šíření díla.

Publikační platformy a self-publishing jako takový je dnes běžný především v USA. Mnoho informací prezentovaných v tomto článku proto odráží situaci právě tam.

Úvod: tři možnosti, jak vydat e-knihu bez nakladatele

Než se podíváme blíže na jednotlivé publikační platformy, je potřeba představit **základní možnosti**, které se nezávislým autorům nabízejí.

1. Vydávání mimo platformy

Díky všeobecně dostupným a poměrně snadno použitelným nástrojům je možné vydat e-knihu bez pomoci jakéhokoli systému. Můžeme hovořit o dvou typech takové e-knihy.

V prvním případě má dílo podobu prostého textového souboru, který je možné zobrazit v různých programech: Wordem počínaje a internetovým prohlížečem konče. Jedná se o nejzákladnější formu, kterou může e-kniha mít. Její vydání je snadné (autor jednoduše zveřejní soubor, ve kterém knihu napsal), ale čtení takové knihy může být velmi nepohodlné. Kniha často postrádá formátování, a pokud nějaké má, nemusí se správně zobrazit na všech zařízeních. Problémy bývají také s obrázky, odkazy a dalšími typy obsahu. Z těchto důvodů nejsou knihy v textových formátech příliš oblíbené. Jejich distribuce je také problematická. Jedinou cestou, jak může autor tato díla šířit, jsou jeho vlastní blogy, sociální profily a další (většinou osobní) místa na webu. Do naprosté většiny elektronických knihkupectví se dnes s textovými formáty autor nedostane.

Můžeme-li vůbec hovořit o tom, že e-knihy v podobě textových souborů byly někdy populární, musíme se obrátit do 90. let. Elektronická literatura byla tehdy velmi okrajovou oblastí, její čtenáři byli většinou nadprůměrně zdatní ve využívání informačních technologií a byli ochotni otevírat knihy ve Wordu na monitorech počítačů. Zajímavé však je, že ještě v roce 2010 ukazovaly statistiky společnosti Smashwords, že 9 % knih z jejího webu bylo staženo právě ve formátu txt.¹

Tolik k nejjednodušší podobě e-knih. Nyní se podívejme na druhou, pokročilejší cestu, jak vydávat literaturu mimo platformy. Slouží k tomu speciální programy - konvertory. Autor díky nim může svůj rukopis vydat ve formátu, který je přímo určený pro e-knihy (případně vytvoří e-knihu v pdf). Vstupním formátem bývá v těchto případech nejčastěji doc. Výstupním je epub, mobi, pdf či některý z méně obvyklých formátů určených pro elektronické knihy.² Vydání probíhá typicky tímto způsobem:

- autor se rozhodne, v jakém formátu knihu vydá,
- podle toho zvolí konvertor (online či offline),
- je-li to potřeba, upraví výchozí soubor pro potřeby konvertoru,
- vytvoří e-knihu.

Taková publikace potom může obsahovat obrázky, odkazy a případné další typy obsahu. Je čitelná na všech operačních systémech, na většině zařízení se zobrazuje stejně a může využívat všech výhod moderních e-knižních formátů (více informací o formátech najdete [v mém článku z roku 2012](#)). Díky svým vlastnostem nedělá potíže při čtení a v mnoha případech ji lze nabídnout k prodeji přes elektronická knihkupectví. Pokud dnes hovoříme o e-knihách, máme na mysli právě tyto typy souborů - lhotejnost, zda jsou vydané výše popsaným způsobem nebo přes některou z platform.

Nevýhodou použití konvertorů může být složitost vydání - ne každý autor je schopen (či ochoten) učit se pracovat s novým specializovaným programem a zjistit si specifika jednotlivých formátů. Více než kde jinde zde platí, že autor musí projít celým procesem sám. To může být náročné přesto, že použitelnost programů pro tvorbu e-knih se neustále zlepšuje. Výsledkem špatně připraveného výchozího formátu a nesprávně provedené konverze je nekvalitní e-kniha.

Značnou nevýhodou je také omezený přístup do elektronických knihkupectví. Výše sice uvádím, že e-knihy vydané ve vhodných formátech je možné tímto způsobem prodávat - autor je však velmi těžko nahraje do známých e-shopů s velkým množstvím návštěvníků. Tyto e-shopy individuální přístup vůbec nenabízejí a pro zveřejnění knihy neexistuje jiná cesta než vydání na jejich vlastních platformách (Kindle Direct Publishing, NOOK Press a další). Autor se však se svými knihami může dostat do menších, často lokálních knihkupectví - a k tomu svá díla nabízet na vlastních webech či sociálních profilech.

Přes výše uvedené problémy je vydání profesionálně formátované e-knihy **jednoznačně výhodnější** než pouhé zveřejnění wordového souboru na autorově webu. Kvalitně zpracovanou e-knihu ve smyslu, jak jí rozumíme dnes, ocení všichni: od čtenářů (což je nejdůležitější) přes případné prodejce až po autora samotného. Pro toho je správně vytvořená e-kniha podmínkou k případnému finančnímu zisku, kladným recenzím a rozšíření počtu čtenářů.

¹ COKER, Mark. The Most Popular Ebook Formats Revealed. *Smashwords Blog* [online]. 16.7.2011 [cit. 21.8.2014]. Dostupné z: <http://blog.smashwords.com/2010/02/most-popular-ebook-formats-revealed.html>

² POKORNÝ, Lukáš. Formáty elektronických knih: specifika a popularita. *Inflow* [online]. 7.9.2012 [cit. 21.8.2014]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/formaty-elektronickych-knih-jejich-specifika-popularita>

Na závěr tohoto krátkého pojednání o vydávání mimo platformy je nutno říci, že proces vzniku e-knihy nezahrnuje pouze její vytvoření. Kvalitní e-kniha vyžaduje editaci, jazykovou korekturu a [mnohé další práce](#), a teprve poté dosahuje úrovně, jakou známe a s jakou se spokojíme u většiny p-knih i e-knih. Slova o úrovni zde mohou znít vágně, avšak věřím, že pro účely toho, co chci říci, zcela postačují.

Podívejme se nyní na publikační platformy - tedy na systémy, které mají ambici umožnit self-publishing všem.

2. Nezávislé platformy

Jako nezávislé platformy označuji systémy pro self-publishing, které nepocházejí od žádné z dominantních společností (jako jsou Amazon, Kobo apod.). Jsou to většinou systémy, které vznikly s cílem umožnit jednoduchou tvorbu e-knih, a teprve s časem okolo nich vznikly e-shopy a další služby či funkce. V některých případech slouží tyto systémy též k publikaci jiných typů digitálního obsahu (typicky hudby). Označení *nezávislé platformy* neznámá, že by se vždy jednalo o malé, okrajové společnosti. Často je tomu naopak: například Smashwords je na poli self-publishingu jednou z nejúspěšnějších firem a v době zveřejnění tohoto článku bylo s jeho pomocí vydáno přes 320 tisíc titulů.³

Obrovským přínosem publikačních platforem je okamžité zpřístupnění vydaných knih v e-shopu. Toto je také důvod, proč jsou publikační platformy mezi autory oblíbenější než "pouhé" vytváření e-knih pomocí některého z konvertorů. Z konverze získá autor e-knihu, kterou má uloženou na svém počítači, a o jejíž šíření se musí teprve postarat. Kniha není dostupná na internetu, autor často nemá ani svůj blog či jiné místo na webu, kde by mohl své dílo zveřejnit. Veškerý marketing musí dělat sám od začátku. A právě marketing je při šíření knihy zásadní podmínkou úspěchu.

Naproti tomu při využití platforem (jak nezávislých, tak od velkých společností) je e-kniha ihned dostupná na internetu, autor většinou získá vlastní online profil, kniha je různými způsoby propojena s tematicky podobnou literaturou a její následný marketing je méně náročný - respektive některé jeho základní kroky již není třeba podnikat, protože byly součástí tvorby e-knihy.

Při vydávání na **nezávislých platformách** bývá e-kniha nabídnuta k prodeji v e-shopu dané platformy nebo může být rozeslána do mnoha dalších knihkupectví, a to včetně těch největších. V množství e-shopů, kde bude dílo automaticky dostupné, se jednotlivé nezávislé platformy liší. Některé poskytují přístup do menších knihkupectví, jiné dokážou e-knihu nabídnout i na Amazonu. Právě možnost nabídnout knihu ve více různých obchodech současně je jednou z velkých výhod nezávislých platforem (dominantní společnosti toto nenabízejí).

3. Platformy velkých společností

Chce-li autor svou e-knihu prodávat (nebo poskytovat zdarma) v největších světových e-shopech, použije většinou jejich vlastní publikační platformy. Největšími e-shopy mám na mysli iTunes od Applu, Amazon, Barnes & Noble, Kobo a další globálně používané

³ Smashwords [online]. [cit. 21.8.2014]. Dostupné z: <https://www.smashwords.com/>

obchody. Lze říci, že vydat e-knihu touto cestou je mezi nezávislými americkými autory standard.

Významným benefitem vydání e-knihy u známé společnosti je velké množství potenciálních zákazníků. Zdůrazňuji však slovo *potenciálních*. Pouhý fakt, že autor nabídne svou e-knihu k prodeji na iTunes či na Amazonu neznamena, že si ji čtenáři skutečně najdou. Na zmíněné e-shopy přicházejí miliony unikátních návštěvníků denně, avšak nabídka knih je také obrovská. Většina e-knih vydaných přes publikační platformy (i přes konvertory a jakkoli jinak - toto platí pro self-publishing jako takový) nikdy nedosáhne významnějšího úspěchu. Počty stažení se pohybují v jednotkách či desítkách kopií během několika let. Je tomu tak proto, že se potenciální čtenáři o těchto knihách vůbec nedozví, anebo neví, proč by si měli konkrétní knihu přečíst. Self-publishing na straně druhé přispěl ke vzniku bestsellerů, které by kvůli odmítnutí ze strany nakladatelů nikdy nevznikly.

Téma šíření a marketingu e-knih je však velmi široké a v tomto článku není prostor pro jeho důkladnější rozbor. Podívejme se proto na další významný benefit velkých publikačních platform, a tím je jednoduchost. Měl bych spíše napsal *jednoduchost spojená s popularitou*, protože uživatelsky příjemné jsou i mnohé nezávislé platformy - jen o nich neví tolik lidí. Z toho důvodu si autoři často jako první možnost vyberou např. velmi známý Kindle Direct Publishing od Amazonu. Tento i další systémy se postupem času skutečně stávají široce přístupnými a nevyžadují od autorů téměř žádné technické znalosti. Snaha společností o získání co největšího počtu autorů vede k neustálému zjednodušování publikačního procesu. Dobře to ilustruje [stránka platformy Kobo Writing Life](#), kde je k vydání e-knihy potřeba projít pouhými pěti jednoduchými kroky.

Přesto platí, že podmínkou pro kvalitní e-knihu je správné naformátování výchozího souboru (rukopisu). Má-li být e-kniha dobře čitelná, tomuto kroku se nevyhne žádný autor. Společnosti proto zveřejňují návody k formátování pro ten který publikační systém.

Hlavní nevýhodou publikačních platform od velkých společností je nepřenositelnost vytvořené knihy do jiných e-shopů. Autor nemůže e-knihu jednoduše vzít a nahrát ji jinam; stejně tak tyto platformy nenabízejí možnost rozeslání vytvořených e-knih do jiných obchodů (tak, jak to umožňují nezávislé systémy). Toto jednání je logické - každý další e-shop je jejich přímá konkurence. Aby autoři toto omezení obešli, musí vydat knihu u několika různých společností.

Autoři často používají všechna tři řešení (ne nutně ve zde prezentovaném pořadí) a vydávají knihy jak sami, tak na nezávislých platformách a u velkých společností. Typickým cílem autorů je nabídnout e-knihu v co největším množství knihkupectví, čehož je možné dosáhnout právě tímto způsobem.